

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ТАРИХ ПӘНІН ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ-ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Исмагамбетов М.К., магистрант

(Ғылыми жетекшісі: т.ғ.к., доцент Жұмабеков Ж.А.)

Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Қарағанды қ, Қазақстан

Егер ХХ ғасыр мультимедиялық технологиялардың гүлденуінің бастамасы болса, онда ХХІ ғасыр күнделікті өмірде де, өмірдің басқа да салаларында белсенді қолдану, білім беру саласын да айналып өтпеген ақпараттық-цифрлық технологиялар заманына айналды.

Қоғам мен білім беруді ақпараттандыру, жаңа ақпараттық технологияларды дамыту - объективті және табиғи процесс болып табылады. Компьютерлік технологияларды білу, онсыз қазіргі заманғы бірде-бір кәсіпорын, білім мен өмірдің қай саласын алмасақ та жасай алмайды. Бұл адамға кез-келген өмірлік жағдайда өзін-өзі ыңғайлы сезінуге мүмкіндік береді. «Жаңа сауаттылық» ұғымына, басқалармен қатар, әр-түрлі ақпараттық ағындарда навигация, өз бетінше интернет желісіне арналған медиа объектілерді құру мүмкіндігі кіреді.

Мультимедиялық технологиялар ақпаратты визуалды түрде көрсету арқылы, сабақты қабылдаудың кез-келген түрімен - визуалды, механикалық, есту және эмоционалды арналар арқылы оқушыларға сәтті жеткізуге мүмкіндік береді.

Оқушылардың назарын аударуға, көрсетілген материалды тиімді игеруге, оқушыларды баурап алуға, ынталандыруға және табысты нәтижеге бағыттауға мүмкіндік беретін заманауи мектепте, тарих сабағында ақпараттық, мультимедиялық технологиялар кеңінен қолданылады.

Осылайша, болашақ мектебіне қойылатын келесі талаптарды бөліп шығаруға болады:

- мектеп оқу үдерісінде жеке тәсілдерді жүзеге асыру арқылы әр оқушының шығармашылық әлеуетін дамытуы керек;
- мектеп оқушыны білім алуға үйретумен қатар, ақпаратпен жұмыс жасауға дағдыландыруы қажет;
- оқытушылар да, білім алушылар да ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды меңгеруі керек;

Демек, қазіргі қоғам мен адам тәрбиесіне қойылатын талаптарға тоқтала отырып, дәстүрлі сабақты қайта құру қажет.

Заманауи мұғалім - оқушыға мемлекеттік стандарт талап ететін білім мен дағдыларды үйретіп қана қоймай, белгісіз бағыттарды зерттеуге ынталы шығармашылық ақыл-ойды дамытып, көмектесуі керек.

Презентацияларды, интерактивті тақтаға арналған флипчарттарды, интерактивті тесттер мен кроссвордтарды қолданатын сабақтар, оқудың мотивациясын арттыруға жағдай жасайды, тарих пен қоғамтануға деген танымдық қызығушылықты дамытады, білім беру қызметін жандандырады, оқушының эмоционалды және рухани дамуына ықпал етеді

Тарих сабағында көрнекілікті қолдану мәселесі «мәңгілік» болып келеді, өйткені алыс өткенді зерттеген кезде, балалар көбінесе тек өзінің бастапқы түрінде елестететін заттармен айналысады. Әдістемелік әдебиеттердегі осы тақырыпқа деген қызығушылық пен мектепке арналған көрнекі құралдар жиынтығын жасау ХХ ғасырдың екінші жартысына сәйкес келді.

Тарих сабағында аудио және видео технологияны қолдану. Ақпаратты - мультимедиялық өнімді қолдана отырып, мұғалім информатор рөлінен мұғалім- үйлестірушісі, оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырушы рөліне оңай ауыса алады. Білім беру үдерісіне қатысушылардың ақпараттық құзыреттіліктерін дамытып, оқу процесінің тиімділігін арттыра алады.

Жас ұрпақты оқыту мен тәрбиелеуде, техникалық құралдарды пайдалану - мектептер мен педагогиканың қазіргі дамуының негізгі белгілерінің бірі. Білім сапасын арттыру үшін техникалық құралдар қажет. Техникалық құралдарды қолдану - оқушылардың шаршауын азайту үшін қажет. Ақпараттық құралдар - материалды көрнекі түрде, бейнелі түрде, сондықтан оңай қабылданатын және жақсы есте сақталатын түрде ұсынуға мүмкіндік береді.

Тарих сабақтарында бейнематериалдарды қолданудың артықшылықтары, ең алдымен, олардың тиімділігі, қайта пайдалану мүмкіндігі, қатып қалған кадрды пайдалану болып табылады. Көру - тарихи фактілер мен оқиғаларының шынайылығының әсерін тудырады, зерттеу пәні ретінде тарихқа деген қызығушылықты тудырады.

Бейнематериалдарға қойылатын жалпы дидактикалық талаптар бар, атап айтқанда:

- жоғары эстетикалық деңгейі мен эмоционалды әсері;
- когнитивті маңыздылығы;
- нақты сенімділігі;
- берілген тарихи дәуірдегі көркем образдардың өмірімен байланысы;
- қойылған тәрбиелік, дамытушылық және тәрбиелік міндеттерді тиімді шешу мақсатында сыныптарды дұрыс таңдау.

Алдымен, мұғалімге бейнематериалдарды жинақтау, ғылыми-көпшілік және публицистикалық бағдарламалар, деректі фильмдер, көркем фильмдердің фрагменттері бар аудандық және қалалық бейне кітапханалардың материалдарын тарта отырып, өзінің бейне кітапханасы мен каталогын құру мәселесін шешу қажет («Көшпенділер», «Жау жүрек мың бала», «Құнанбай», «Біржан Сал»), содан кейін сабақта қандай видео материалдарды қолдану керек, ал қайсысы факультативті сабақтарда және үйірме жұмысы кезінде ойлану керек. Сонымен, көркем фильмдердің үзінділерін сабақтан тыс уақытта, оларды оқу мәселелерін шешуде көбірек қолданған дұрыс. Осыдан кейін сабақ үстіндегі демонстрацияға дайындалу қажет:

- фрагменттің уақытын өткізіп, көру уақытын анықтау (хронометраж);
- оқушыларға арналған сұрақтар мен тапсырмаларды құрастыра отырып, фрагментті мағыналық бірліктерге бөлу;
- нақты тақырыпты оқып үйренуге арналған фрагменттің мағынасын анықтау;

Видео сабаққа дайындық кезінде мұғалім фильмді мұқият қарауы керек. Фильмді көру барысында мұғалім оқушылардың назарын аударуы керек кадрларды атап өту керек. Мұғалім жаңа ұғымдарды түсіндіріп, кейбір жаңа сөздер алдын-ала түсіндірілмеуі мүмкін, егер олар белгілейтін заттар, құбылыстар немесе ұғымдар оқушыларға жақсы таныс болса және олардың мағынасын контекст бойынша оңай түсінуге болатын болса.

Компьютерлік бағдарламалық технологиялар. Қазіргі білім беру үдерісі оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуды көздейді. Мұндай талап оқушылардың шығармашылық білім беру өнімдері түрінде өздігінен қалыптастыратын ақпараттармен жұмыс істеу қажеттілігін талап етеді. Тарихты оқытудағы жобалау технологияларының дамуы осы мәселені шешуге ықпал етеді. Бұл жағдайда бастапқыда әртүрлі ақпараттық өнімдерді (мәтіндер, презентациялар, веб-парақтар және т.б.) жасауға арналған және үлкен шығармашылық әлеуетке ие ақпараттық технологиялар да студенттердің қолында тиімді құрал бола алады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мынадай қызметті атқара алады: тарихқа деген танымдық қызығушылықты ояту, оқу жұмысына проблемалық, шығармашылық, зерттеушілік сипат беру, көп жағдайда тарих пәнінің мазмұны жағынан жаңартуға ықпал ету, оқыту үдерісін дараландыру және мектеп оқушыларының қызметін өз бетінше дамытқызу.

Жалпы мақсаттағы бағдарламалар: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint, Microsoft FrontPage, Microsoft Publisher, Adobe Photoshop және басқаларын тарих мұғалімдері табысты қолдана алады. Бұл бағдарламаларды оқу үдерісінде қолдану аясы едәуір үлкен. Олардың көмегімен көрнекіліктер, викториналар, білім алушыларға арналған шығармашылық білім беру өнімдерін және басқаларын жасауға болады. Power Point бағдарламасында тарихи өткенді визуалды түрде бейнелеу мүмкіндігі бар. Тарих мұғалімі өз сабақтары үшін осындай презентацияларды өз бетінше құра алады немесе дайын материалдарды қолдана алады.

Кестелік процессорлар немесе электрондық кестелер, ең алдымен, сандық деректерді өңдеуге арналған. Осыған қарамастан, тарихты оқыту үдерісіндегі Excel электрондық кестелік процессорының мүмкіндіктері де әр түрлі. Осы қосымшасының көмегімен сандық көрсеткіштер пайда болатын (өндіріс көлемі, жұмыссыздық деңгейі, баға белгілеу процесі және т.б.) әлеуметтік-экономикалық тарихтың тақырыптарын оқып-үйрену кезінде графиктер мен диаграммалар құруға болады. Excel бағдарламасы экономикалық және социологиялық сипаттағы статистикалық мәліметтерді өңдеуге, осындай мәліметтерге салыстырмалы талдау жүргізуге және т.б. мүмкіндік туғызады.

Мұғалімнің іс-әрекетінде білім алушылардың білімін диагностикалау маңызды кезең болып табылады. Microsoft Excel электрондық кестелік процессорының көмегімен тарих курсының әр түрлі бөлімдері үшін бақылау тесттерін құруға болады. Осы бағдарламаны электрондық журналдар жасау үшін қолданудың белгілі мысалдары бар.

Қазіргі кезде Қазақстанда тарих сабағында оқыту құралы (дидактикалық құрал) ретінде пайдалану үшін құрылған арнайы бағдарламалар нарығы қалыптасуда. Бүгінгі таңда компьютерде, CD-де немесе Интернетте ондаған түрлі білім беру бағдарламалары бар.

Тарих сабағында келесі ақпараттық-коммуникациялық құралдарды пайдалана алуға болады:

- Мультимедиялық оқыту бағдарламалары, электрондық оқулықтар;
- Электронды кітапханалар мен энциклопедиялар;
- Интерактивті тренажерлер (тарих пәнінен тестілеу, емтиханға дайындық);
- Виртуалды мұражайлардағы экскурсиялар.

Осы дағдылардың барлығын игеру - қазіргі заманғы білім алушылардың ақпараттық құзыреттілігінің негізі болып табылады. Мысалы, мен сабақ беретін үш 6 сыныптың екеуінде ғана мультимедиялық технологияларды қолдану мүмкіндігі бар, ал мультимедиямен жабдықталмаған сыныптағы оқушылардың білім сапасы параллель бойынша орташадан төмен.

Сонымен, мультимедиялық технологиялар оқу процесіне оң әсер етеді деген қорытынды жасауға болады. Алайда, тарих сабақтарында мультимедиялық технологияларды қолданудың кемшіліктерін атап өту қажет, оларға мыналар жатады:

- барлық сыныптар компьютермен жабдықталмаған;
- үй тапсырмаларын дайындау үшін кейбір оқушылардың үйде мультимедияны қолдана алмауы (компьютердің, интернеттің жоқтығынан);
- кейбір сәттерде мұғалімнің компьютерлік сауаттылығы жеткіліксіз болады;
- презентация жасау көп уақытты талап етеді.

Тарих сабағында ақпараттық технологияларды қолдану оқушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына жағдай жасауға мүмкіндік береді, жаңа материалды қабылдау мен есте сақтауды жақсартуға көмектеседі, сонымен қатар мұғалімге оған сәйкес сабақтың барысын жоспарлауға мүмкіндік береді.

Қорыта келгенде, заманауи ақпараттық технологиялар білім алушыларға дәстүрлі емес ақпарат көздеріне қол жетімділікті қамтамасыз етіп, өзіндік жұмыс тиімділігін арттырады, шығармашылық, әр түрлі кәсіби дағдыларды меңгеру және шоғырландыру үшін жаңа мүмкіндіктер туғызады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының 2015 ж. дейінгі білім беруді дамыту Тұжырымдамасы. //Егемен Қазақстан. – 2003. – 23 желтоқсан.
2. Мұхамеджанова С.Т., Жартынова Ж.Ә. Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдері. Алматы, 2008.
3. Бөрібаев Б, Балапанов Е. Жаңа ақпараттық технологиялар. Алматы, 2003.
4. Ахметова С.Р. Пікірсайыс технологиясын педагогикалық үрдісте пайдалану. Семей, 2005.
5. Аствацатуров Г.Мультимедия сабағын жобалау технологиясы / Г.Аствацатуров // Тарих мұғалімі. – 2002. – №2. - 2-6 б.
6. Боголюбов В.И. Педагогикадағы инновациялық технологиялар. /IN және. Боголюбов // Мектеп технологиялары. – 2005. – №1.
7. Дахин А.Н. Білім беру технологиялары: мәні, жіктелуі, тиімділігі /А.Н. Дахин // Мектептегі технологиялар. – 2007. – №2.

ЖАС ҰРПАҚТЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ТАРИХТЫҢ РӨЛІ

Жуматаев М.А., э.ғ.м., тарих мұғалімі
Нұр-Сұлтан қаласының Назарбаев Зияткерлік мектебі
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Салауатты да өнегелі ұрпақ тәрбиесі – қоғам дамуының қандай сатысы болмасын мәнін жоймайтын, әрдайым ізденіс пен жауапкершілікті қажет ететін мәселе. Кез келген өркениетті мемлекеттің әр тарихи кезеңінде алдына қоятын маңызды мақсаты мен жауапкершілігі жоғары миссияларының бірі - өзінің ісін, дәстүрі мен ғұрыптарын, тілін, ділін (менталитет), құнды ақпараттарға толы тарихын жалғастыратын өнегелі және саналы ұрпақ тәрбиелеу.

Ғасырлар бойы ата-бабаларымыздың қазақ халқының тарихын айқындайтын рухани және заттай деректерін сақтап, келешек ұрпаққа аманат ретінде қалдыруы – маңызды тарихи қадам. Тәуелсіздік туы желбіреген егеменді еліміздің болашақ салауатты ұрпағын тәрбиелеуде, олардың бойына ізеттілік, қайырымдылық, кішіпейілділік, әдептілік, елін, жерін, Отанын сүю секілді ең асыл қасиеттерді қан мен жанына сіңіруде осы ата-бабаларымыздың салт-дәстүр негізін ұстануы мен тарихымызды толық білуінің кепілі болып табылады. [2, 1 б.]